

4. British Council Україна. Гранти для розвитку креативної економіки 2024–2025. URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/programmes/arts/creative-economy/creative-economy-development-grants> (дата звернення: 25.04.2026).

5. Hong E. The Birth of Korean Cool: How One Nation Is Conquering the World Through Pop Culture. New York : Picador, 2014. 272 p. URL: <https://musiccultures2015.wordpress.com/wp-content/uploads/2015/09/birth-of-korean-cool.pdf> (дата звернення: 25.04.2026)

6. Korea Creative Content Agency. Global Market Size / Forecast. InvestKOREA, 2025. URL: https://www.investkorea.org/file/ik-en/Industry_Discover_Cultural.pdf (дата звернення: 25.04.2026).

7. InvestKOREA. Cultural Content Industry. URL: <https://www.investkorea.org/ik-en/cntnts/i-326/web.do> (дата звернення: 25.04.2026).

8. Lb.ua. Український культурний фонд виграв грант на 2 млн євро від програми «Креативна Європа». 06.10.2025. URL: https://lb.ua/culture/2025/10/06/700168_ukrainskiy_kulturniy_fond_vigrav.html (дата звернення: 25.04.2026).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-614-3-1-65>

ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗДОРОВ'Я НАЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ: ІНСТИТУЦІЙНА ДОВІРА ТА ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ

Рассади́кова С. І.

*кандидат економічних наук, доцент,
старший науковий співробітник,
доцент кафедри економіки і міжнародних економічних відносин
Міжнародний університет
м. Одеса, Україна*

Хоменко Д. В.

*студентка першого курсу спеціальності
«Міжнародні економічні відносини»
Міжнародний університет
м. Одеса, Україна*

Повномасштабне збройне вторгнення Російської Федерації проти України, розпочате 24 лютого 2022 року, спричинило безпрецедентну гуманітарну та психологічну кризу. Мільйони громадян зіткнулися з втратою близьких, вимушеним переміщенням, руйнуванням домівок та

хронічним стресом. За оцінками Всесвітньої організації охорони здоров'я, у кризових умовах близько 22% населення страждає на психічні розлади різного ступеня тяжкості [1, с. 8]. В умовах тривалого воєнного протистояння забезпечення психологічного здоров'я нації набуває стратегічного значення для збереження людського потенціалу та відновлення держави.

Система надання психологічних послуг в Україні формувалася поступово і до початку повномасштабної агресії характеризувалася рядом структурних прогалин: недостатньою кількістю кваліфікованих спеціалістів, низьким рівнем фінансування, відсутністю єдиного реєстру психологів та стандартів психологічної допомоги, а також слабкою інтеграцією психологічних послуг у систему первинної медичної допомоги [2, с. 14]. Воєнний час загострив ці проблеми: попит на психологічну підтримку зріс у декілька разів, тоді як ресурси системи виявилися критично недостатніми.

Серед найбільш поширених психологічних наслідків воєнних дій виокремлюють: посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), тривожні та депресивні стани, порушення сну, розлади адаптації та складне горе. Особливо вразливими категоріями є ветерани та ветеранки бойових дій, внутрішньо переміщені особи (ВПО), діти та підлітки, які пережили окупацію чи втрату рідних. Дослідження, проведені міжнародними організаціями, свідчать, що без своєчасного психологічного втручання ПТСР може перейти у хронічну форму та призводити до соціальної дезадаптації та втрати працездатності [3, с. 112].

Окремої уваги потребує проблема, пов'язана з діяльністю Територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки (ТЦК та СП). Протягом 2023–2024 років в Україні зафіксовано значну кількість скарг громадян на неправомірні дії співробітників цих органів. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини Дмитро Лубінець у щорічній доповіді зазначає надходження звернень щодо застосування фізичного насильства, примусового затримання громадян у недозволеній спосіб та порушення процедур мобілізації [4, с. 47]. Правозахисні організації – зокрема Українська Гельсінська спілка з прав людини – задокументували випадки, коли вручення повісток відбувалося з порушенням норм законодавства, а самі процедури супроводжувалися психологічним тиском на громадян [5, с. 23].

Подібні інциденти мають суттєвий деструктивний вплив на психологічний стан населення та на рівень довіри до державних інституцій. Страх перед неправомірними діями з боку представників ТЦК та СП формує у громадян стан хронічної тривоги, уникаючої поведінки та соціального відчуження [5, с. 31]. За даними соціологічних досліджень, рівень довіри населення до органів, відповідальних за мобілізацію, є одним із найнижчих серед усіх державних структур, що суттєво ускладнює

проведення мобілізаційних заходів та підриває соціальну згуртованість суспільства у воєнний час [6, с. 5].

З метою вдосконалення системи надання психологічних послуг населенню України пропонується комплекс заходів за кількома напрямками. По-перше, необхідно забезпечити державне фінансування програм психологічної реабілітації, передусім для ветеранів, ВПО та осіб, які зазнали травматизації внаслідок бойових дій або неправомірних дій посадових осіб. По-друге, слід запровадити обов'язкову психологічну підготовку та систематичний психологічний супровід для персоналу ТЦК та СП, а також механізми незалежного контролю за дотриманням прав людини під час мобілізаційних процедур [4, с. 51]. По-третє, необхідно розширити мережу безоплатних психологічних служб у громадах, інтегрувати психологічну допомогу в систему первинної медицини та забезпечити доступ до телепсихологічних послуг для мешканців віддалених регіонів [1, с. 24]. По-четверте, важливим є розвиток психоосвіти серед населення, зниження стигматизації психічних розладів та просування культури звернення за психологічною допомогою [7, с. 403].

Таким чином, психологічне здоров'я нації є невід'ємним компонентом національної безпеки та повоєнного відновлення України. Ефективна система психологічних послуг потребує системних реформ: законодавчого врегулювання, збільшення фінансування, підвищення кваліфікації фахівців та налагодження міжсекторальної взаємодії. Водночас відновлення довіри суспільства до державних інституцій, зокрема шляхом забезпечення законності дій ТЦК та СП, є необхідною умовою підтримки психологічної стійкості нації в умовах тривалого збройного конфлікту.

Література:

1. World Health Organization. Mental Health Action Plan 2013–2030. Geneva : WHO, 2021. 84 p.
2. Про психіатричну допомогу : Закон України від 22.02.2000 № 1489-III. Відомості Верховної Ради України. 2000. № 19. Ст. 143.
3. Mollica R. F., Lopes Cardozo B., Osofsky H. J. et al. Mental health in complex emergencies. The Lancet. 2004. Vol. 364, № 9450. P. 2058–2067.
4. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан додержання прав і свобод людини і громадянина в Україні за 2023 рік. Київ, 2024. 176 с.
5. Українська Гельсінська спілка з прав людини. Права людини в Україні в умовах збройного конфлікту : щорічний звіт. Київ : УГСПЛ, 2023. 98 с.
6. Центр «Нова Україна». Рівень довіри населення до державних інституцій: результати загальнонаціонального опитування. Київ, 2024. 18 с.
7. van der Kolk B. A. The Body Keeps the Score: Brain, Mind, and Body in the Healing of Trauma. New York : Penguin Books, 2014. 464 p.